

ДЕШЕВА БІБЛІОТЕКА
РАСНОГО ПИСЬМЕНСТВА

43.400/205

І. ФРАНКО

ВУГЛЯР

214

295 Ціна 5 коп. 295

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК

J. P. A. 1

08
ДЕШЕВА БІБ-КА КРАСНОГО ПИСЬМЕНСТВА

І. ФРАНКО

ВУГЛЯР

~~43.400.~~ / ~~200~~

ИДАВ-ВО „УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“

+

Львівська
бібліотека

Друк. „Укр. Робітник“

Укрголовліт № 950

Замовл. № 5634

Тир. 20000 (1 арк.)

Харків

1929

5661
H
B-880
Ф

Весною 1875 ішов я піхотою з Долини в гори в Велдіж. Ішов сам, бесідувати не було з ким,—а для якої такої розривки мугикав собі під носом арії народніх пісень.

Не знаю вже, чи злий, чи добрий демон справив мене на новий гостинець¹ Він, правда коротший від старого,—іде просто аж ід велдізькому мостові,—та за те відзначається другою, для нього не зовсім підхлібною прикметою,—тим, що новий. Не знаю, чи вам

¹ Гостинець—шлях.

коли лучалося їздити новим гостинцем, що ще мурують, а до того мурують на жовтій, дощами і водами весняними, розмоченій глині. Чи їдучи, чи йдучи мусіли ви проклинати його. Вже то мусить бути віз не аби-який добрий, щоби не розтренькався, грюкаючи раз-за-разом о величезне каміння,—вже то мусять бути коні не аби-які вправні б не аби-як гостро ковані, щоби не порозбивали собі копита об гостре каміння,—вже то мусить бути чоловік не аби-як сильний, щоби його після такої колиски не сперли кольки під грудьми. А піший-піхотинець! О, і йому грозять не менші неприємності. Щонайменше може надіятися, що з чобіт, хоч і яких добрих, принесе шкamatтя, а коли менше вправний, то напевно може числити на виткнення ноги. Як новому гостин-

цеві, не доставало ще згаданому бокових стежок, цього великого добродійства для пішоходів. А хоч може й були тамтого літа, то тепер так розгливілися і пропали в глинистій калюжі, що годі було знайти їх поліку¹—не то йти ними.

Ще бодай те було добре, що тут я часто здибав людей, що працювали на гостинці,—робітників. Гірка доля тих людей. За нужденну плату 60—80 кр.² денно сиди там цілий день на вітрі, слоті й вохкості, двигай тяжкий залізний молот та товчи каміння. А їх там багато сиділо. Їх робота не дозволяла їм заходити в бесіду між собою,—всі сиділи мовчки, навіть пісні, тої кожно-

¹ Поліка—слід

² Кр., крейцарів—копійок.

часної товаришки нашого українця при роботі, не було чути. Ті люде, нужденні з лиць і одежі і понурі, видалися мені заклятими злим демоном, запряженими чарами до тої машинальної праці. І дійсно так. Злий демон їх—нужда,—а чари, той мізерний, кровавий заробок.

Трохи оподалік за ними, за невеличким горбком побачив я вугляр. Його великий, чорний віз, запряжений парою невеличких гірських коней, стояв серед глибокої глинистої вибоїни і не міг дальше рушитися. Хоч як мучилися коненята, хоч як гейкав на них вугляр, хоч як і він сам підважував своїми крепкими плечима віз,—ніщо не помагало.

Я підійшов до нього.

— Слава Ісусу!

— На віки богу слава!—відказав він, виліз із-під воза, заталяпаний, задиханий, став, випростувався, зняв капелюх із голови і долонею обтер собі краплистий піт із чола.

— Ов, а то що вам таке трапилося?—питаю.

— Та видите,—відказав вугляр відсапуючи,—запхала мене лиха година на цей гостинець! Мара би йому в печінки вмурувалася, нехристові поганому! Вже бим не мовив, щоби з тягаром яким,—а то видите, в порожні тай годі з проклятої баюри вігарбатися. І конища помучив, і сам утепенився¹ як бачите, тай годі. Нужда моя, мара мя якась сюди несла в тоту безодню!

— Та що,—кажу я—будете самі му-

¹ Утепенився—змучився.

читися? Віз страмний¹, ще надсадитесь абощо. От погодить, я покличу людей, запремося разом, лекше піде.

І не чекаючи відповіді, побіг я скоками по камінню і закликав робітників.

Досить то довго бавило, заки п'ять хлопа² здужали витягти великий вуглярський віз з глибокої западні. Вкінці віз стояв на твердім, люде пішли назад до своєї роботи, а вугляр узяв у руки свій батіг і гейкнув на помучені коні. Віз рушив, обік нього вугляр. — постановив, бодай для товариства, держатися разом із ним. Поволі, утяжливо йшла їзда,—не хибло часу до розмови.

Я розпочав звичайними питаннями:—

¹ Страмний—великий, повний тягару.

² Хлоп—в цьому значінні, мущина, чоловік, в другому—селянин. Ще хлопом згіржливо називають польські пани в Галичині селян.

А відки ви? А як заробкуєте? Чи багато вам несе ваша робота? Яке газдівство¹ у вас, як що?—От, як то звичайно.

— Я з Суходола,—каже,—але тут у Ілемським лісі ми напалили вугля, тай я вже туди їду.

— То вас більше є до того?

— А, штири² фірі³. Ще як був мій небіжчик Іван, тосме їздили в п'ять.

Вугляр, з котрим я бесідував, був чоловік уже підходулого віку, з півшеста десятка літ, коли й не більше. Ростом високий, як часто бувають наші гіряне. Волосся довге, вже шпаковате, спадало з-під чорної, повстяної кресані⁴ на його плечі. На нім був корот-

¹ Газдівство—хазяйство.

² Штири—чотири.

³ Фіра—віз

⁴ Кресаня—брить.

кий кожушок без рукавів, так звана бунда, і міцні, шкіряні ходаки з чорними, вовняними волоками.

— А давно вже, як ваш Іван умер?— запитав я по хвилі, підчас якої старий мовчав і, звівши голову, ступав понуро далше.

— От, десь так у Петрівку рік буде! Добрий був хлопець, душа—не дитина! Гей, гей, як би то мені відки інде прокормитися, не поглянув би я навіть ніколи на тото вуглярство. Оно збавило мені мого сина, мого Іванчика, щом го¹ єдного мав, як єдну душу в бога!

Старий зідхнув важко.

Я дав йому виговоритися. Знаю з власного досвіду, як то прикро, коли наші сумні, жалібні спомини перериває

¹ Го—його.

хтось цікавими питаннями. Я старався заспокоїти вугляра, звертаючи його увагу на посторонні предмети, а по хвили запитав:

— А щож то сталося з вашим Іваном?

— Ой, не приводи боже такого мому ворогові!—відказав.—От, коли ласка ваша, послухайте! Пізнаєте, який то наш заробок гіркий та кривавий, тай яке горе мене в нім постигло!

— Мушу вам сказати, що ціла наша родина в Суходолі—самі вуглярі. Ми бувало в п'ять фір їздимо. Я на одній, мій син на другій, на третій мій молодший брат Митро, а на четвертій і п'ятій знов його два сини, Якимко і Штефан. Дома лишалися лиш жінки. В мене, крім Івана, була ще й дочка, Маруня, а в брата не було більше дітей.

— А відки ж ви брали дров на стільки вугля?—перебив я.

— Купували. От, де в лісі яке охаб'я, повалене дерево, дещо... в наших лісах того страх багато. Закупуємо тото дуже тано¹, ще пан рад, що позбудеся завади, бо то би й так дармо лежало та гнило. А ми припадемо, поріжемо на дрібні колодки, позносимо на поляну та й кладемо в купу.

Ну, але най вам далі повідаю.

Було то якось по Зелених святах. Ми вже до того часу понавишукували по лісах цілі купи вивертів. Весна була мокра, вітри подули,—таке вам понаобальовало², що лихо! Аж жаль чоловікові дивитися! Якось вечером у неділю приходить до мене брат Митро.

¹ Таний—дешевий

² Наобальовало—понакидало поломані дерева.

— А що,—каже,—Максime? Може би нам час уже вибиратися з дому? І так єсьмо засиділися... а все те про твого Івана тай про тото сватання.

А мій Іванко саме тої [весни посва-
тав був Оленюкову Фенну, гарну дів-
чину, хоть і не багатих родичів. Боже
мій милий, як вони любилися! Дивля-
чися на них, я й собі ж радів у мене в
серці й собі ж розцвітали молоді літа,
молоде кохання.

— Ба, що,—кажу,—правда твоя, Ми-
трику. Робота сама кличе на нас. От,
сіна вже конятам не стає, щосме тогід
купили, укосити нема де, бо в нас поля
й толоки нема. Уже й нам зачинає хлі-
бець відходити, курта¹ рада, братчику,
збираймося!

¹ Курта—коротка.

— Та я уже готов. А ви ж? Будете на завтра з ладом?¹

— О, а що в нас ладити? Вози помазати, пили наострити, тай ще там відай треба буде драбини новим луб'ям пообтягати. Ну двоє нас, то щож то длі² нас такий лад значить?

Я покликав Івана, скоро вечір, свята неділенька відійшла, ми взялися до роботи. На другий день з рана мали ми виїздити. Ще в ночі прибігла Фенна в хату.

— А що, Іване, чулам³, що вже їдете в ліси?

— Ая.

Вона стала якось ні в дві, ні три, зачала мяти в руці запаску, а далі дивлюся, а їй сльози з очей кап, кап, кап.

¹ Бути з ладом—бути готовим.

² Длі—для.

³ Чулам—чула я.

— А тобі що, Феннице?—питаю.

— Та нічо!—відказала і зарум'янілася.

— Ов, дай спокій, не плач сирото! Таже ми ще чень за море не їдемо. О Покрові вернемо, не бійся, грошей нарежемо, весілля буде.

Вона ще дужче зарум'янілася. Іван до неї, втішає, розговорює, далі й поцілював, ну знаєте, як то молоді люде вже там знають до себе. Вона скоро і всміхнулася—а я кажу знов:

— Не плач, Феннице! О, як би ти кожного разу зачала плакати, скільки Іван буде від'їздити, то де би й тих сліз у тебе набралось?

— Та ні,—відказала вона, всміхаючися крізь сльози,—мені якось так нині... лишь нині... сама не знаю чого.

— Ну, ну, ніщо не шкодить,—глаю¹

¹Глаю—кажу, говорю.

я,—а тепер іди небого додому, нас ще робота чекає.

Вона сказала нам „добраніч“ і пішла.

Заладили ми що було треба тай полягали й собіж трохи припочити. Встаю я рано, та якийсь такий, чи слабий, чи не добрий, ну, як сам не свій.

— Ов,—кажу до жінки,—знаєш, стара, якесь мені погане на сон набилося¹!

— А що таке?—питає вона.

— От, так ми² до раня на гадці вертілося!.. Колиж бо чи замануло мя³ чи що, на вікнам ся подивив⁴.

¹ Набилося—приснилося.

² Ми—мені.

³ Мя—мене.

⁴ Народне вірування, що коли прокинувшись з сну поглянеш на вікна, то забудеш усе, що тобі снилося. (Ів. Фр.)

— Ну,—каже стара,—най усе зле ще-
зає.

Повставали ми, помилися, богу подя-
кували, жінка в печі затопила, варить
сніданок, аж тут і Митро на обору.

— А що, Максиме, готов ти?

— Зараз, кажу! Ануж-ко, вступи до
хати, хлопців своїх поклич, поснідаємо
разом, що бог дав.

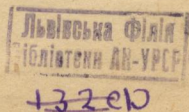
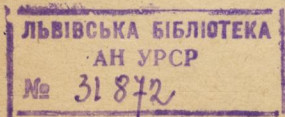
— Та ми вже по сніданку,—відказує
Митро.

— Нічого не шкодить!—відказав я.—
Таже ми всі свої, нема що церемони-
тися. Гей, Маруню, побіжи но, поклич
стрикових ¹ хлопців сюди!

Хлопці поприходили, ми засіли до сні-
данку.

Сонце вже високо стояло на небі, як

¹ Стрик—дядько.

ми виїхали. Погода була прекрасна. Іван, після прощання з Фенною, йшов якийсь засумований, Митро гуторив зо мною про те, деб насамперед рубати дрова, а Якимко і Штефан, ідучи побіч своїх возів, узялися розжалоблювати Івана співанками. Якимко витяг навіть із-за ременя сопілку, заграв, та такої сумної та сердешної, що Іван бойє¹ аж голову звисив, ідучи позад нього. А Штефан за той час усе приспівував:

Ой, віз трави, ой, віз трави, а два вози сіна!
Ой, тож то ми дівчинонька в серденьку
засіла!

Ой, дівчино—дівчинонько, такась-ми миленька,
Як у літі на нивоньці вода студененька.
Як у літі при роботі води ся напити,
Так з тобою постояти тай поговорити.

¹ Бойє—додаток без певного значіння, як у гуцулів—сми, у лемків—лем.

От так собі, — знаєте, — молоді люде!
Що їм до чого! Аби що, їм усе співанка
на голову набреде, така вдача в них.
У нас, старих, не то. Де нам?

Ви, певно, й самі здорові знаєте, що
в кожному стані аби робота яка прикра,
то також є й свої приємності. Ну, де ж
без того? Чоловік, звичайно, не німина ¹
Таке, видите, і в нас, вуглярів. Вигля-
димо поляну, де би класти субітку, вози
полишаєм у селі, а самі в ліс. Ну, бе-
ремося по два до виверту ². Позакурю-
ємо люльки, та пили в руки. Ліс до-
кола тебе шумить, сонечко на небі десь-
не-десь пронизується крізь галуззя, пта-
шенята цвірінькочуть, що аж серце ра-
дується, а ти собі спокійно люльку пак

¹ Німина — скотина.

² Виверт — повалене бурею, вивернене дерево.

та пак, тай потягаєш пилою. Ну, поріжемо вже ціле дерево, стягаємо колоддя на полянку. Боже, скільки чоловік намордується! Не раз аж очі з голови вилазять... І, бачиться, невеличка колода, а як прийде стрімко горі горою, то аж дух у тобі запре. Зате ж, коли вже наносимо купу теньгу¹, беремося укладати. У споду трошки відломків на огнище, а відтак колоддя, колоддя... геть до гори. На верху накладемо четиння², щоби вітер не провівав та щоби полومінь не вибух, а ще потім прикриваємо землею або чим іншим мокрим, щоби адіть³ ліпше утлілося вугля в споду. Ну, готова одна купа, підкладемо огонь; один лишається пильнувати

¹ Теньгий—великий, здоровий.

² Четиння—глиця, шпильки ялинки чи сосни.

³ Адіть, ади—примівка, означає: дивись, гляди.

ладу, а решта далше. І поки перша утліє, ми підпалимо три-чотири. Тото вам варто видіти тоді, як то делікатно виглядає, як тут по лісі, вінцем доколо верха дим клубами зводиться! А вночі, то не раз гадаємо, що то такий великий червоний перстінь оперезав гору. Ну, а вже як міркуємо, що вгоріло добре, то зачинаємо гасити. Не раз із одної купи десять, дванадцять фір вугля. Міркуйте, що то за купи! Е, що вам хата! Ніщо!

Таке було й тоді. Наклали ми штири купі, попідпалювали, тай пильнуємо. Моя купа була найпізніше запалена, коло другої був Митро, коло третьої—Іван, а коло четвертої—Митрів Штефан. Якимко був у селі при конях. Було то якось з полудня. Я пообтикав добре купу четинням, позабивав шпари, заку-

рив люльку тай лежу собі під яличкою¹, вибачте, на череві, от так ем ся спер на лікті, нічого. Ще собі гадаю: „Вже би Митрову й Іванову купу завтра гасити, через ніч вугле акурат дійде“. Аж тут на раз чую крик коло Йванової купи. Зриваюся на ноги, біжу що там таке? Не дуже то й близько було. Прибігаю ід Митровій купі: Митра нема! Ба, прислухаюся, чую Митрів голос коло Йванової купи, все кричить: „Борзо, борзо², розмітуй!“ Господи, гадаю собі, що там таке сталося? Лечу я, скачу через пеньки та віверти, продираюся крізь хащі та ломи, а серце лише стук, стук, стук. Прибігаю. Мати Христова! Митро і Штефан звиваються коло

¹ Яличка—ялинка.

² Борзо—скоро.

Іванової купи. Тут огонь жбухає як із пекла—знаєте, вугле перетділо. Дими сарахкотять, а вони з деревляними копаницями в руках моцуються та розмітують колоддя.

— Що тут, що тут таке?—кричу до них. Але відай і не почули мого голосу, так трескотіла четина та гудів огонь. Я виджу, що нема чого допитуватися, хапаю й собі ж довженну копаницю та розмітую колоддя. Заздрів мене Митро крізь дим, полومінь та іскри.

— Борше ¹!—крикнув—борше, брате!

— Та що таке?—питаю—де Йван?

Митро не відказав нічого. Лише Штефанко, обсмалений і ледво тлінний ² серед задухи, прокричав:

¹ Борше—скоріше.

² Тлінний—чуть дише.

— Упав у огонь. Поломівсь прохопився був з верха, а він ліз горі купою зати-кати. А втім вугля просунулося, тай...!

— Боже милосердний! — крикнув я, а самого, мов би ледом обдало. Десь, не знаю вже відки, я набрав раптом сили. Що загачу копаницею, то колоддя летить мов трісочки з - під сокири, що загачу, то летить, розскакується. Вже я попик собі руки, ноги, лице, не питаю нічого, лиш усе, мов безумний, приго-ворюю.

— Іванчику мій, дитиночко! Іванчику, де ти?

Аж ось серед червоної грані¹ щось зачорнілося. Два нас захопили тото ко-паницями і витягли. То був мій Іванчик.

Таке нещастя звалилося на мою бідну

¹ Грань—жар.

стару голову! Лежав мій Іванчик на землі передо мною, чорний увесь, як головня. Тіло в огні збіглося, шкіра перегоріла, потріскала... Не пізнати, де були очі, де уста, де лице, нічого!.. На своїм віку не видів я ніколи нічого страшнішого, як був мій синочок сердешний. А я над ним стояв, ні живий, ні мертвий, лиш руки ломлю, та приговорюю: „Іванчику, серденько, обізвися, хоть словечко промов!“

Лишив мені тяжкий жаль мій Іванчик, лишив старого без помічника, самого, як билинку серед поля! Ей, синочку мій, синочку, то тож тобі відай така доленька судилася! Тай чи не воліло ж мене старого таке прислів'я¹ спіткати? От була би стара з дітьми поплакала,

¹ Прислів'я—пригода.

тай годі! Були би бодай не бідували. А так що? Літа вже чоловіка змагають! Мені вже далі за піч лежати та старі кості парити, не волочитися по зарібках! Ох боже єдиний, боже!.. Постояв я над своїм Іванчиком, та ніколи було стояти. Утер сльози, завив свого синочка у верету,¹ тай поніс у село, мов дитину. Другого дня поховали. Ей, паничику, паничику, ви ще не знаєте, що значить, як вітця серце болить за своєю дитиною. А тут голод, робота чекає, щоби чоловік не загиб! Ніколи було довго сумувати та бідкати, ніколи за-вертати до старої матері та потішати її у превеликім жалю. Третього дня ми набрали вугля у вози тай поїхали. Чужі люди переказали матері, що: „Ось-

¹ Верето--рядно.

ді ти, ненько, у тугу не вбивайся, а свого сина вже не надійся! Не приїде твій син тебе на старості літ приголубити, не висипле запрацьовані гроші на стіл та не скаже: Нате, мамо! Поїхав твій син у далеку дорогу, в чужу сторону, де ніхто не потребує заробляти. Там тебе, мамо, твій синочок очікує“. А бідній Фенниці переказали, що: „Ось-ді ти, дівонько, не надійся свого нареченого! Перемовила його до себе друга, розлучниця, сира-могила“!

Дуже плакала за Іванчиком мама й сестра рідненька, а ще дужче бідна Фенниця. Приходили всі три у Ілеме до свіжої могили. От тільки й казки про мого бідного Іванчика! Мати ще й до нині плаче, а мене й до гробової дошки не перестане серце боліти. А Фенна також довго по нім плакала-сумувала,

аж ось цих м'ясниць другий сватач на-
йшовся, пішла заміж.

На другий рік, десь знов о такім часі,
здибав я старого вугляра. Розгугторився
з ним про його життя.

— От, видите, нужда тай нужда!
Ніде ні про що й не чути більше. Наш
заробок день у день меншає. І ліси ви-
рубують, і того камінного вугля все
більше. От, прийдеться далі з голоду
загибати. А Митро вже не їздить за
вугльом, пішов із Штефаном на заробі-
ток у Людвіківку, до тартаку. Ще добре,
що зо мною пустив Якимка. „Бери,—
каже—брате, мого сина, коли твій за-
гинув“. От така, видите, моя журиця¹
темна. Коли б не Якимко, що вже мені
все до помочі, то би прийшлося самому

¹ Журиця—журба.

зі старою пропадати з голоду. Сам уже, бачите, не проміжний¹. Де то, де, літа плинуть та й силу забирають! А вже ніколи мені до інших зарібків братися. І не можу, і охоти нема. Жив вуглярем, та таки бачиться, що й до гробу ляжу вуглярем. Коби лише був мій Іванчик золотий дихав, не так би мені було здихалося.² Гей-гей, лишив мене сирота, мов без правої руки. З ним усього не стало: ні сили, ні достатку, ні потіхи, ні зарібку,—нічого.

¹ Не проміжний—безсильний.

² Здихалося—жилося.

„УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“

ПРАВЛІННЯ—Харків, Палац Праці, пом. 126.

ТЕЛЕФОНИ—8-76, 44-04, 44-05, 29-88.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КНИЖКОВИЙ СКЛЕП І КНИГАРНЯ: Харків,
пл. Р. Люксембург., Палац Праці, Тел. 52-05

Є В ПРОДАЖУ ТАКА ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА:

Амп П'єр.—Оповідання	7 коп.
Гордієнко К.—Червоні роси	6 ”
Гордієнко К. Харчевня „Розвага друзів“	10 ”
Горький М.—Двадцять шість і одна .	10 ”
Леонтович В.—Салдатський розрух .	10 ”
Гюї де-Мопасан — Селянські опові- данья	10 ”
Гермінія-пур-Мюлен—Патріот	35 ”
Окунів Я.—Газ професора Морана (уто- пічний роман)	45 ”
Стефаник В.—Лесева фамілія та інш. оповід.	10 ”
Франко І.—Сатири	10 ”
Штангей В.—Батрачка	25 ”
Юрезанський В.—Оповідання	15 ”
Гюї де-Мопасан—Бродяга	10 ”
Винниченко В.—Записна книжка . . .	8 ”
Слісаренко О.—Сліди бурунів . 1 крб.	40 ”
Стефаник В.—Новели	7 ”
Винниченко В.—Голод	7 ”

Всеукраїнське Робітниче Кооперат. Вид-во ВУРПС

„УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“

Правління: Харків, Палац Праці, кв. 126.

**СЕРІЯ „УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ
В ПЕРЕКЛАДАХ РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ“**

Франко И.— На дне. Повісті та оповідання.

Переклад за редакцією І. Айзенштока.

Передмова Анд. Річицького. Ц. 1 крб. 75 к.

Любченко Аркадій—Далекіе и близкіе. Опо-

відання. Переклад за ред. автора. Перед-

мова проф. А. І. Білецького. Ц. 1 крб. 30 к.

Копыленко А.—Лезвія. Оповідання. Переклад

О. Матійченка за редакцією автора. Перед-

мова проф. А. І. Білецького. Ц. 1 крб. 30 к.

Гринченко Б.—Под тихими вербами. Повість.

Переклад за редакцією І. Айзенштока.

Передмова М. Самаріна. Ц. 1 крб. 90 к.

Коцюбинский М.—Именинный подарок. З пе-

редмовою В. Коряка. Ц. 1 крб. 50 к.

Винниченко В.—Обручение. З передмовою

Анд. Річицького. Ц. 1 крб. 80 к.

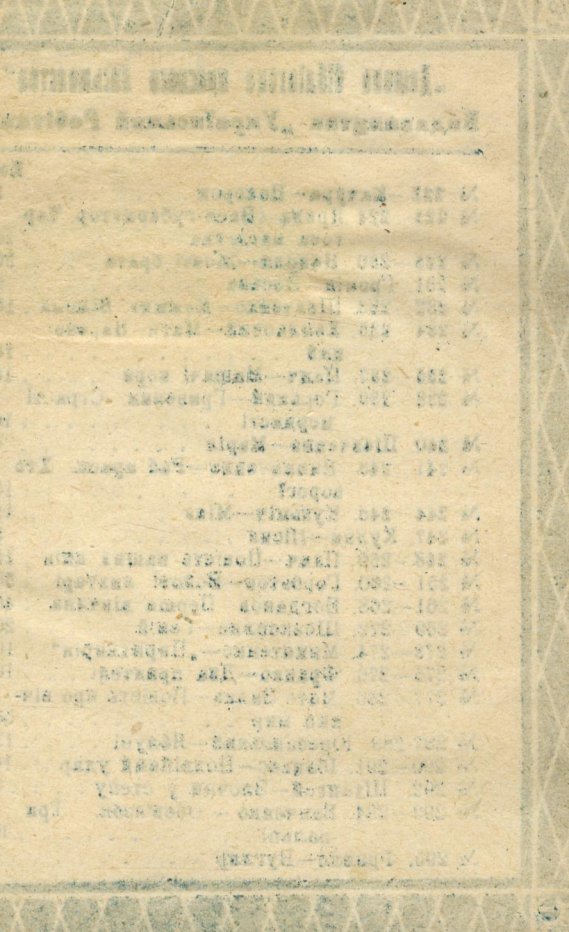
Слисаренко А.—Душа мастера. За редакцією

проф. Самаріна. Ц. 2 крб. 50 коп.

Микитенко—Уркаганы. За редакцією проф.

Б. Якубського. З передмовою С. Щупака.

Ц. 2 крб. 75 к.

31.872

„Дешова бібл."

Видавництва

№ 222—Качура

№ 223—224 Яри

гові

№ 225—230. Не

№ 231. Громів

№ 232—233. Ше

№ 234—235. Хви

ний

№ 236—237. Панч—Мишачі нори

№ 238—239. Горький—Гривенник. Страсті

мордасті

№ 240. Шевченко—Марія

№ 241—243. Вишниченко—Раб краєв. Хто

ворог?

№ 244—246. Кузьміч—Міна

№ 247. Кулак—Пісня

№ 248—250. Панч—Повість ваших днів

№ 251—260. Горьков—Войові лихтарі

№ 261—268. Богданов—Перша дівчина

№ 269—272. Шовкопляс—Ген. Я

№ 273—274. Микитенко—„Пирхвирія"

№ 275—276. Франко—Два приятелі

№ 277—286. Мате Залка—Повість про віч-

ний мир

№ 287—289. Юрезанський—Яблуні

№ 290—291. Ібасьєс—Подвійний удар

№ 292. Штангей—Злочин у степу

№ 293—294. Ванченко—Обов'язок. Три

пальці

№ 295. Франко—Вугляр

I
Ф В-880

10

10

10

5

15

15

5

15

50

40

20

10

10

50

15

10

5

10

5

31.872

$\Phi \frac{1}{8-880}$

